

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นกิจการทางสังคมที่เกี่ยวพันกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของบุคคล และสังคมโดยรวม (วิจิตร ศรีสอาน, 2518 : 1) โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา นับว่าได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะผลผลิต (outputs) ของสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นตัวบัณฑิตหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ต้องมีส่วนสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาตามเงื่อนไขความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่กล่าวว่า "จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาคือ การสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษา จะได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการพัฒนาบุคคล และให้บริการทางวิชาการเพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติ" (วิจิตร ศรีสอาน, 2518 : 13) สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เกิดขึ้นจากการพัฒนาการของการประดิษฐ์ฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือน มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตข้าราชการเข้าไปรับราชการในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ จึงมุ่งถ่ายทอดวิชาการจากประเทศซีกโลกตะวันตก คือ เน้นหนักที่การสอนเป็นหลักใหญ่ แนวคิดและพฤติกรรมดังกล่าวนี้ สัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จนเริ่มมีข้อสงสัยและวิพากษ์วิจารณ์กันว่า ในประเทศไทยนี้ โรงเรียนกับมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างไร จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย บทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอวรรณคดีที่เกี่ยวข้องโดยอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

1. ความหมายและความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา
2. บทบาท ภารกิจและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา
3. รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับ เป้าประสงค์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. พัฒนาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญต่อความเจริญและความเสื่อมของประเทศชาติ เพราะสถาบันอุดมศึกษาโดยนับ เป็นแหล่งรวมของวิทยาการต่าง ๆ และวิทยาการที่มีอยู่จะเป็นตัวชี้ที่สะท้อนให้เห็นความเจริญก้าวหน้า และวัฒนธรรม อารยธรรมของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติจะมีได้มากเพียงใดย่อมต้องอาศัยสถาบันอุดมศึกษาเป็นสำคัญ สถาบันอุดมศึกษามีความหมายอย่างไร แตกต่างจากสถาบันการศึกษาระดับอื่นอย่างไร ได้มีผู้ให้ความหมายของสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่

วิจิตร ศรีสอาน (2518 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปแล้วถือว่า อุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาระยะที่สาม (Tertiary Education) คือ เป็นการศึกษาที่จัดหลังจากมัธยมศึกษา (Postsecondary Education) นั่นคือ การจัดการศึกษาในระดับวุฒิหลังมัธยมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษา

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาให้แก่คนที่มีวัยกำลังจะเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สถาบันอุดมศึกษา เป็นศูนย์จัดการศึกษาเพื่อเตรียมทรัพยากรบุคคลที่พร้อมด้วยความรู้เรื่องปัญหา คุณธรรม มีวิชาการ และวิชาชีพอันสามารถนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา

กิจการทุกชนิดย่อมจะต้องมีความมุ่งหมายที่แน่นอนชัดเจนว่าจะกระทำอะไร เพื่ออะไร ต้องการให้เกิดผลอะไร ถ้าหากขาดความมุ่งหมายที่แน่นอนแล้วย่อมไม่เกิดประโยชน์ แต่กลับจะสิ้นเปลืองทั้งแรงงาน เวลา และทรัพย์สิน ปีเตอร์สัน (Peterson, 1973) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายของสถาบัน เป็นแนวทางในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร ช่วยในการวางแผนงานและโครงการต่าง ๆ และยังช่วยให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการจัดการศึกษาช่วยในการประเมินผลสถาบัน ตลอดจน เป็นเครื่องชี้

ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาอีกด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาไว้หลายทัศนะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเชื่อ ประสมการณ์เดิม และองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนะที่แสดงออก

วิจิตร ศรีสอาน (วิจิตร ศรีสอาน, 2518 : 10-11) กล่าวว่าความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสภาพของสังคมความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นสากล ประมวลได้ 3 ประการคือ

1. มุ่งบุกเบิก แสวงหา บำรุงรักษา และถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรค์จริย-
โลง ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ บุกเบิกเพื่อไปค้นพบสิ่งที่ยังไม่พบแสวงหา
อาจจะแสวงหาสิ่งที่มีอยู่แล้วเพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ บำรุงรักษาความรู้ที่ดีที่มีอยู่แล้วและถ่าย
ทอดไปยังผู้ที่ยังไม่รู้

2. ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่ง
วิชาการชั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของมนุษยชาติ และสนองความต้องการ
ของประเทศชาติ

3. ทำนุ บำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษา คือ
สถาบันทางวัฒนธรรมที่มีหน้าที่จะต้องทำนุบำรุง ส่งเสริมให้ผู้อยู่ในสถาบันได้ เป็นผู้ที่มีวัฒน-
ธรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่ง
ประเทศไทย, 2518 : 158) มีความเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดความมุ่งหมายให้
เด่นชัด คือ

1. เพื่อพัฒนาความงอกงามทางสติปัญญา ความเจริญทางความคิดอันนำไปสู่
ความก้าวหน้าทางวิชาการ และความเจริญของมนุษยชาติ
2. เพื่อสร้างกำลังคนในระดับวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาสังคม
3. เป็นแหล่งวิชาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนชนบท
4. ทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

๕. พัฒนาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคลและสังคม

บ๋วย อึ้งภากรณ์ (บ๋วย อึ้งภากรณ์, 2517 : 52-54) เห็นว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรเน้นความมุ่งหมายด้านปัญญาความรู้ คือ ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และความรู้ที่ทันเหตุการณ์และนำหน้าเหตุการณ์

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2521 : 16) ก็ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นคนสมบูรณ์ คือ มีความรู้กว้างและมีคุณธรรมอย่างเพียงพอ
2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และประยุกต์วิชาการนั้นเพื่อประโยชน์ของคนและสังคมไทย
3. ส่งเสริมพัฒนาสังคมไทย โดยเป็นอุปกรณ์ให้เกิดการประเมินผลการพัฒนาไปด้วยตัวสังคมเอง
4. สนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดสาขา โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องกับภาคปฏิบัติให้มากที่สุด
5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุดและกว้างขวางที่สุด

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษานั้น ควรเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคน เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษาจะได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการพัฒนาบุคคล และให้บริการทางวิชาการเพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติ

บทบาทภารกิจ และหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทภารกิจและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้หลายท่าน อาทิเช่น

สิปปนต์ เกตุทัต (2517 : 62-63) ได้สรุปหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ โดยยึดหลักความเป็นเลิศทางวิชาการคือ

1. ให้การศึกษาระดับสูงที่จะทำให้นักศึกษาได้ยึดไปประกอบอาชีพในการผลิต นักศึกษาในวิชาชีพต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษาคควรมีแผนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ
2. ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี คือ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม- ศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปะ และวิทยาการที่จะทำให้นักศึกษาเป็นผู้รอบรู้ กว้างขวาง โดยสนับสนุนให้นักศึกษากระทำกิจกรรมส่งเสริมในและนอกหลักสูตร
3. ทำการวิจัยแสวงหาความรู้ใหม่ สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การค้นคว้า ใฝ่หาความจริง ทำให้นักศึกษาเป็นผู้มีความคิด วิจัย มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
4. เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้และศิลปวัฒนธรรมไปยังชุมชน ปลูกฝังความเป็น พลเมืองดี เพื่อถ่ายทอดต่อไปยังประชาชน

บ่วย อิงภากรณ์ (2517 : 31-42) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้

3 ประการคือ

1. สอนนิสิตนักศึกษาให้มีความรู้ในศิลปวิทยาการยอดเยี่ยม
2. วิจัยในศิลปวิทยา ก้าวหน้าแตกฉานยิ่งขึ้น
3. อำนวยประโยชน์โดยตรงต่อสังคม

วิจิตร ศรีสอาน (2518 : 10-11) ได้กล่าวว่า ภายในขอบเขตความมุ่งหมาย

ของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวมาแล้ว สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่หลักอยู่ 4 ประการคือ

1. การสอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
2. การวิจัย ค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. การบริการวิชาการแก่สังคม
4. การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม และการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518 : 158) ได้เสนอภารกิจสำหรับของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. การสอน เพื่อผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความมุ่งหมายออกไปรับใช้สังคม
2. การวิจัยค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และการประยุกต์ผลงานวิจัยค้นคว้า เพื่อช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ
3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ
4. การดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างเสริมรสนิยมและค่านิยมทางสุนทรียภาพ และจริยธรรมในหมู่นักศึกษาและประชาชน

ภิญโญ สาธร (2521 : 318) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาประเทศและมุ่งพัฒนาคน ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

ประกอบ คูปริศน์ (2525 : 20) ได้กล่าวว่า ในประเทศไทย หน้าที่หลักของการอุดมศึกษานอกจากจะมีเพื่อการเรียน หรือการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการชุมชนแล้ว ในปัจจุบันยังได้กำหนดให้มีหน้าที่ในการผดุงรักษาวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย

จากแนวคิดดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่า บทบาท ภารกิจ หรือหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาจะมีอยู่ 3 ประการ เป็นอย่างน้อยคือ หน้าที่สอนหรือการผลิตบัณฑิต หน้าที่วิจัยหรือการแสวงหาความรู้ ความจริง หน้าที่บริการสังคม หรือการนำวิชาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และนอกจากนั้นยังมีหน้าที่เพิ่มเติมอีก 1 ประการคือ หน้าที่ทำนุบำรุง และถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติ

รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนในระดับอุดมศึกษา คือ ในระดับหลังมัธยมศึกษา แบ่งออกได้เป็นหลายกลุ่ม โดยพิจารณาตามระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ

รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ

ประเทศอังกฤษ แบ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็น 3 กลุ่มคือ (อนันต์ ศรีโสภา, 2522 : 14)

1. กลุ่มมหาวิทยาลัย
2. กลุ่มวิทยาลัยครูหรือวิทยาลัยวิชาการศึกษา
3. กลุ่มสถาบันเทคโนโลยี

ประเทศเยอรมัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (อนันต์ ศรีโสภา, 2522 : 14)

1. กลุ่มวิทยาลัย
2. กลุ่มโรงเรียนเทคนิค
3. กลุ่มสถาบันวิชาชีพเฉพาะอย่าง

ประเทศรัสเซีย แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ (ประกอบ คุปรัตน์, 2524 : 23)

1. ประเภทมหาวิทยาลัย (University) ซึ่งเป็นลักษณะเก่าแก่ที่สุด มีหน้าที่ฝึกอบรม ฝึกรวิจัย และฝึกอจารย์ทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
2. ประเภทโพลีเทคนิค (Polytechnical Institutes) สอนทางด้านสาขาต่าง ๆ ซึ่งมีสภาพคล้าย ๆ มหาวิทยาลัยทางเทคนิค (Technical Universities)
3. สถาบันเฉพาะ ประเภทต่าง ๆ ซึ่งฝึกออาชีพทางครุศาสตร์ แพทยศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ เกษตรศาสตร์

ประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ (ประกอบ คุปรัตน์, 2524 : 24)

1. สถาบันเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงมาเป็นเวลานาน และมีคุณภาพสูง (Ivyeaque)
2. สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่และซับซ้อนที่เป็นของรัฐ (State Multiversities) มีกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมกว้างขวาง
3. สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ของเอกชน (Private Multiversities)
4. มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยของรัฐในระดับรองลงมา

5. สถาบันการศึกษาของเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศาสนาที่ไม่มีชื่อเสียงมากนัก
6. วิทยาลัยชุมชน หรือยุววิทยาลัย (Junior Colleges)

รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ในประเทศไทย ได้มีการจัดแบ่งสถาบันอุดมศึกษาหลายรูปแบบอาทิ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522 : 8) ได้แบ่งสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. มหาวิทยาลัย
2. วิทยาลัยเอกชน
3. วิทยาลัยของรัฐ และสถาบันวิชาชีพเฉพาะของรัฐ
4. สถาบันวิชาชีพเฉพาะของเอกชน

ทบวงมหาวิทยาลัยได้แบ่งสถาบันอุดมศึกษา ออกเป็น 3 ประเภท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522 : 45) คือ

1. มหาวิทยาลัย สถาบัน และวิทยาลัยเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. วิทยาลัยวิชาชีพ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. สถาบันวิชาชีพเฉพาะ สังกัดกระทรวงและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ

เมื่อแบ่งสถาบันอุดมศึกษาตามแหล่งควบคุมแล้ว สถาบันอุดมศึกษาแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (สุรพล เรืองรอง, 2527 : 17) คือ

1. มหาวิทยาลัย
2. สถาบันการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูงเฉพาะอย่าง
3. วิทยาลัยเอกชน
4. วิทยาลัยของรัฐ

จะเห็นได้ว่าการอุดมศึกษาแม้จะเป็นการจัดการศึกษาต่อ เนื่องจากระดับมัธยมศึกษา โดยหลักการเดียวกัน แต่ก็มีลักษณะเฉพาะที่สามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ โดยแต่ละประเภทจะมีหน้าที่บทบาท การกิจตามลักษณะเฉพาะของสถาบันที่แตกต่างกันไป เช่น

มหาวิทยาลัย ก็อาจเปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี จนถึง บัณฑิตศึกษา ในวิทยาการหลากหลาย ส่วนสถาบันวิชาชีพเฉพาะอย่าง ก็จะมีเปิดสอนในวิทยาการเฉพาะด้านเพื่อการวิชาชีพ เป็นต้น ดังที่ประกอบ คูปรัน (2524 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแบบจะมีลักษณะ และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานและภารกิจที่แตกต่างกันออกไป

แนวคิดเกี่ยวกับเป้าประสงค์

การ์ดเนอร์ (John W. Gardner, 1961 : 145) กล่าวว่า "สิ่งที่ไม่มีความเชื่อในสิ่งใดเลย จะไม่มีโอกาสได้บรรลุความสำเร็จ" นั้นหมายความว่า สิ่งที่จะต้อง มีเป้าประสงค์ในการดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเครื่องชี้คุณลักษณะ แนวคิดและคุณธรรมของสิ่งนั้น ๆ สถาบันก็เช่นกัน จะต้องดำเนินหรือ เสาะแสวงหาการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ใด เป้าประสงค์หนึ่ง (Talcott Parson in Amitai Etzioni, 1964 : 4)

เป้าประสงค์มีความสำคัญต่อสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ การบรรลุเป้าประสงค์เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดของสถาบัน (Parsons, 1961 : 35) เพราะ เป้าประสงค์มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาหลายด้าน ดังที่ ปีเตอร์สัน (Richard E. Peterson, 1971 : 14-16) ได้กล่าวถึงการมีเป้าประสงค์นั้นสถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ได้ดังนี้

1. เป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย
2. เป็นเครื่องชี้้นำในการตัดสินใจ
3. เป็นเครื่องชี้ในการวางแผนงาน
4. เป็นเครื่องชี้ในการวัดระบบข่าวสาร
5. ใช้ในการประเมินผลของสถาบันศึกษา
6. ใช้เป็นเครื่องตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน

เอทซิโอนี (Amitai Etzioni, 1964 : 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเป้า-
ประสงค์ไว้ว่า

"เป้าประสงค์ขององค์กรเป็นเครื่องชี้นำความสามารถในอนาคตขององค์กร เป็น

เครื่องชี้แนะการจัดกิจกรรม เป็นตัวกำหนดมาตรฐาน เพื่อให้บุคลากรภายในและภายนอกองค์กรสามารถวัดความสำเร็จประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานขององค์กร”

ดังนั้น เป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน

แหล่งที่มาของเป้าประสงค์

แหล่งที่มาของเป้าประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถาบันอุดมศึกษา มีมาได้หลายทาง ดังเปอร์โรว์ (Perrow, 1961 : 854) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเป้าประสงค์ว่า

“เป้าประสงค์นั้นเป็นผลผลิตของอิทธิพลหลายอย่าง ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้บางทีก็มั่นคง บางทีก็เปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าประสงค์ขององค์กร ได้แก่ ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรนั้น ๆ ประวัติความเป็นมาขององค์กร สิ่งแวดล้อม มาตรฐาน (Norm) และคุณธรรมขององค์กรอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างขององค์กรและพื้นที่ทางวัฒนธรรม”

แมร์ด (Leonard Baird, 1974 : 317-318) ได้ชี้ให้เห็นว่า เป้าประสงค์ของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยนั้น อาจได้มาจากประวัติของสถานศึกษานั้น ๆ ปรัชญาการศึกษา ผู้ใช้สถานศึกษา กฎหมายหรือการกำหนดขึ้นมาเอง นอกจากนั้นยังได้จากอิทธิพลของความเชื่อถือของครูอาจารย์ นักศึกษา อีกด้วย จึงขอกล่าวไว้ดังนี้

(1) ประวัติของสถานศึกษา

วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม สามารถที่จะศึกษาเป้าประสงค์ของตนเองได้จากประวัติความเป็นมาของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมักจะมีคามมุ่งหมายกว้าง ๆ อยู่ 3 ประการ คือ การสอน การวิจัย และการบริการแก่ชุมชน (Richard E. Peterson, 1970 : 2, Calvin B.T. Lee, 1968 : 1, John D. Millett, 1974 : 5)

(2) กฎหมายและสภามหาวิทยาลัย

สถาบันอุดมศึกษาของไทยเรานั้น ไม่ว่าจะจะเป็นสถาบันซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของหรือ เอกชนก็ตาม ต้องอาศัยทรัพยากรคือ เงินงบประมาณจากรัฐบาลแทบทั้งสิ้น แม้ไม่ต้อง

อาศัยเงินงบประมาณ ก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล คอนราด (Clifton Conrad, 1924 : 509) ชี้ให้เห็นว่า "การที่จะต้องพึ่งพาอาศัยทั้งทางงบประมาณ การออกกฎหมายและการคุ้มครอง เช่นนี้ จะมีผลโดยตรงต่อการกำหนด เป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา"

เมื่อรัฐบาล กระทรวงและสภามหาวิทยาลัยมีอำนาจเหนือการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยแต่ละแห่งเช่นนี้ จึงมีอิทธิพลต่อการตั้ง เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทุกแห่ง สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต้องจึงดูว่านโยบาย เบื้องบน เป็นอย่างไร นอกจากนี้เป้าประสงค์ที่สถาบันอุดมศึกษาจะกำหนดจึงต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งกฎระเบียบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องด้วย

(3) ความเชื่อของสถาบันและอาจารย์

ความเชื่อของสถาบันจะเป็นเครื่องช่วยวินิจฉัยและมีส่วนทำให้เป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งแตกต่างกันอย่างไร บุคลากรจึงเป็นแหล่งแห่งความเชื่อถือนี้คือ ครู อาจารย์ของสถานศึกษาแต่ละแห่งในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิชาชีพชั้นสูง ครู อาจารย์ทั้งหลายย่อมมีคุณธรรม แบบแผนซึ่งบุคคลเหล่านั้น เห็นว่าควรจะทำหรือไม่ควรทำ ดังนั้นในการจัดตั้งเป้าประสงค์ของสถานศึกษา จึงควรได้รับฟังความคิดเห็นของอาจารย์ด้วย เพราะนอกจากจะได้เป้าประสงค์ที่ดีแล้ว ยังจะช่วยให้ครู อาจารย์ได้มีส่วนร่วมมีความรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์นั้น ๆ ด้วย

วิธีการกำหนดเป้าประสงค์

การกำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษาสำหรับสถาบันทางการศึกษาทั้งหลายนั้น ปีเตอร์สัน (Richard E. Peterson 1970 : 8-9) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดเป้าประสงค์ของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่นิยมได้ 3 วิธีคือ

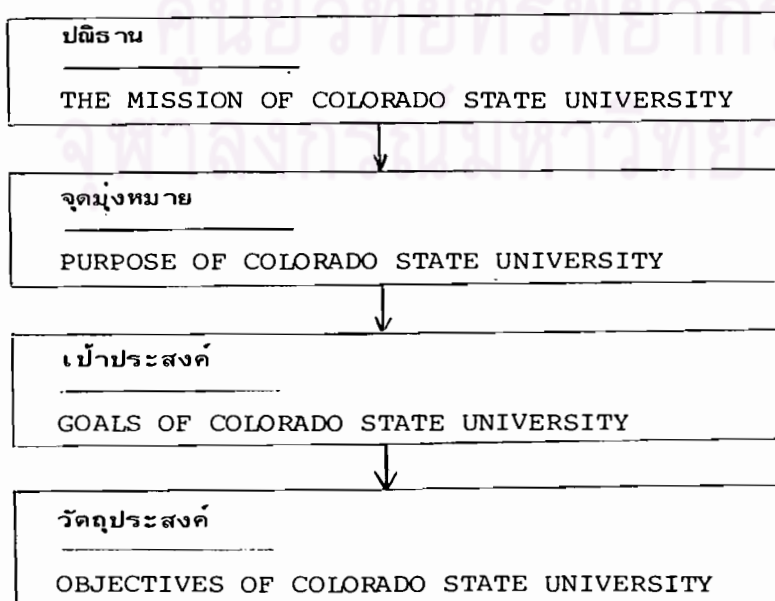
1. โดยการใช้คำสั่งหรือข้อบัญญัติ (By Fiat) โดยที่เป้าประสงค์กำหนดโดยตรงจากอธิการบดี สภามหาวิทยาลัย ผู้บริหารหรือกลุ่มอาจารย์ การกำหนดเป้าประสงค์เช่นนี้จะไม่คำนึงถึงความเห็นพ้องของนักศึกษา และคณาจารย์หรือคนส่วนใหญ่ เพราะเห็นว่าคนส่วนใหญ่จะค่อย ๆ ยอมรับเป้าประสงค์เหล่านั้นเอง การกำหนดเป้าประสงค์ที่กำหนดในลักษณะ

เช่นนี้ไม่ค่อยมีมากนัก

2. โดยคณะกรรมการ (By Committee) : วิธีการนี้ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อให้การศึกษาและพิจารณา กำหนดเป้าประสงค์ของสถานศึกษา และเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากในวงวิชาการปัจจุบัน คณะกรรมการอาจเป็นคณะอาจารย์ล้วน ๆ หรือเป็นคณะบุคคลที่ประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา และกรรมการมหาวิทยาลัยก็ได้ เป้าประสงค์ที่กำหนดโดยวิธีการนี้จะตั้งอยู่บนรากฐานของเสียงส่วนใหญ่ของคณะบุคคลในสถานศึกษา มากขึ้น

3. โดยการสำรวจ (By survey) ในปัจจุบันนี้สถาบันทางวิชาการและที่ไม่ใช่วิชาการทั้งหลาย นิยมใช้วิธีการสำรวจในการจัดตั้งเป้าหมาย สำหรับสถาบันของตนเอง การกระทำเช่นนี้จะช่วยให้คณะบุคคลหลายประเภทหลายระดับ ในสถาบันอุดมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการจัดตั้งเป้าประสงค์

เป้าประสงค์ "goal" ในองค์การหนึ่ง ๆ จะมีการตั้งความคาดหวังหรือวางวัตถุประสงค์ไว้จากระดับใหญ่ที่สุด ซึ่งค่อนข้างจะเป็นนามธรรมมาก ไล่เรื่อยลงมาในวัตถุประสงค์ระดับเล็ก ๆ ซึ่งเป็นรูปธรรมมากขึ้น ๆ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยโคโลราโด ที่ได้วางวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยไว้เรียงตามลำดับ ดังนี้ (COLORADO STATE UNIVERSITY BULLETIN, 1982-83 : 9-11)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1967 แบลดริจและคณะ (Baldrige, 1971) ได้วิเคราะห์ผลการสำรวจเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยนิวยอร์กซึ่งทำไว้เมื่อ ค.ศ. 1959 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจครั้งนั้น เป็นอาจารย์จากคณะวิชาต่าง ๆ รวม 659 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยโดยให้ผู้ตอบจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์มา 9 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า เป้าประสงค์ซึ่งได้ถูกจัดลำดับไว้ 9 ข้อนั้น มีค่าคะแนนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 8.5-5.6 และไม่สามารถระบุชี้ชัดลงไปว่าจุดมุ่งหมายใดเป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัย จุดมุ่งหมายทั้ง 9 ข้อนั้น ได้แก่

1. การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตวิทยาลัย
2. การเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี
3. การวิจัย
4. การคงไว้ซึ่งเจตนาของมหาวิทยาลัยในการดึงดูดนักวิชาการชั้นเยี่ยม
5. ส่งเสริมชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย
6. ดำรงไว้ซึ่งมรดกของวัฒนธรรม
7. ดำรงไว้ซึ่งบรรยากาศทางวิชาการ
8. ประยุกต์ความรู้ใช้กับสถานการณ์ในชีวิตจริง
9. แสวงหาทางแก้ไขปัญหาของชาติและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนานาชาติ

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบมีความสนใจน้อยมากในเรื่องสติปัญญาของผู้เรียน การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเข้าสู่อาชีพ นอกเหนือไปจากนั้นยังให้ความสนใจต่อการให้บริการชุมชนน้อยและไม่ให้ความสนใจเลยต่อเป้าประสงค์ด้านกระบวนการบริหารมหาวิทยาลัย

แบลดริจ และคณะได้วิเคราะห์เป้าประสงค์เหล่านั้นและพบว่าการสอนกับการ

วิจัยแยกออกจากกันเด็ดขาด ภายในบทบาทของการสอนกับการวิจัยยังมี เป้าประสงค์รองเพิ่มเติมอีก โดยการแยกออกเป็นการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา การสอนระดับปริญญาตรี การสอนวิชาชีพและการสอนศิลปศาสตร์ สอนทั้งผู้เรียนเต็มเวลาและผู้เรียนครึ่งเวลา ส่วนการวิจัยแยกออกเป็นการวิจัยบริสุทธิ์ และการวิจัยประยุกต์ ผู้วิจัยทั้งสองประเภทนี้แม้ว่าจะอยู่ในสาขาวิชาเดียวกัน แต่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาคนละทาง นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันระหว่างการใช้กลุ่มอ้างอิงทางวิชาการด้วย แบลคริดจ์ พบว่า ความแตกต่างกันดังกล่าวมีส่วนในการก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในมหาวิทยาลัย และความขัดแย้งมีแนวโน้มที่จะต้องทำให้แสวงหาทรัพยากรมาไข่มากขึ้น

มิลเลอร์ (Miller, 1975 : 6842-A) ได้ทำการศึกษาเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย บอล สเตท (Ball State University) โดยศึกษาจากนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารของมหาวิทยาลัย จุดประสงค์ของการศึกษาค้างนี้ก็เพื่อที่จะรวบรวม ประเมิน และเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับ เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 30 คน หลังปริญญาตรี 30 คน อาจารย์ 40 คน และผู้บริหาร 14 คน จากการสุ่ม ขอบข่ายที่ศึกษาเป็นเป้าประสงค์จากเครื่องมือศึกษาเป้าประสงค์ของสถาบัน (Institutional Goals Inventory) แห่งสำนักทดสอบทางการศึกษา (Educational Testing Service) ซึ่งจัดทำเป็นแบบสอบถามไว้แล้ว

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหาร มีความเห็นไม่แตกต่างกันเกี่ยวกับเป้าประสงค์รวม 20 ประการ (จาก Institutional Goals Inventory) ของมหาวิทยาลัย

แต่ในเป้าประสงค์ปลีกย่อยจะแตกต่างกัน กล่าวคือ ในเป้าประสงค์ด้านผลผลิต นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารจะมีความเห็นแตกต่างกัน 6 ประการ ใน 13 ประการ ได้แก่ ด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ ความเป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง ความเป็นผู้ชายชึ่งในศิลปวัฒนธรรม ความมีสมรรถภาพในวิชาชีพ ความพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ความเป็นผู้สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างดี และด้านความสำนึกในความรับผิดชอบและการรับ

ใช้ชุมชน ส่วนในด้านกระบวนการผลิต ซึ่งมี 7 ประการ มีความเห็นแตกต่างกัน 3 ประการ ได้แก่ ความมีเสรีภาพ การปกครองแบบประชาธิปไตย และด้านการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น ในสถาบัน

บุชเนล (Bushnell, 1973 : 63) ได้ศึกษาเป้าประสงค์ของวิทยาลัยชุมชน จากวิทยาลัยชุมชน 92 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษา 10,000 คน อาจารย์จำนวน 2,500 คน และอธิการบดี 90 คน เป้าประสงค์ที่ศึกษาเป็นเป้าประสงค์ตามเครื่องมือศึกษา เป้าประสงค์ของสถาบัน (Institutional Goals Inventory) ของสำนักทดสอบทางการศึกษา (Educational Testing Service) เช่นเดียวกับมิลเลอร์

ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ นักศึกษา และอธิการ มีความเห็นต่อเป้าประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ อาจารย์ให้ความสำคัญในเป้าประสงค์ด้านการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ส่วนนักศึกษาให้เป้าประสงค์หนักไปในด้านความเป็นธรรมในสังคม แต่อธิการบดีเน้นเป้าประสงค์ด้านการสนองความต้องการของชุมชน

สำหรับเป้าประสงค์ด้านกระบวนการในการจัดการศึกษานั้น อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า วิทยาลัยควรจะให้คณาจารย์เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าประสงค์หรือในการตัดสินใจในการดำเนินงานของวิทยาลัยมากขึ้น ผลการศึกษาของบุชเนล ในประเด็นนี้สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2518 : ผ.98-ผ.99.) ซึ่งเสนอเป็นข้อมูลประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 3-7 พฤศจิกายน 2518 โดยวิเคราะห์จากทัศนะของอาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งจากทัศนะของอาจารย์เกี่ยวกับความมุ่งหมายการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยนั้นปรากฏว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าร่วมในการกำหนดความมุ่งหมายและการดำเนินการของมหาวิทยาลัยเลย ส่วนผลการวิเคราะห์นอกเหนือจากนี้ก็คือ

1. อาจารย์มีความ เข้าใจ เป้าประสงค์ของการศึกษาระดับอุดมศึกษาปานกลาง
2. อาจารย์เห็นว่าเป้าประสงค์ในการผลิตบัณฑิต ไม่คำนึงถึงโอกาสในการประกอบอาชีพ

3. นักศึกษาเห็นว่าการที่เข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาก็เพื่อปริญญาบัตรสำหรับการ
ยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง

4. มหาวิทยาลัยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดี แต่ไม่เคยมีปณิธานที่แน่วแน่ในการดำเนินงาน
งานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มหาวิทยาลัยบางแห่งตั้งวัตถุประสงค์ไว้สูงเกินไป

5. มหาวิทยาลัยไม่ได้มีเป้าประสงค์ที่จะปรับปรุงการดำเนินการให้ดีขึ้น เท่าที่
ควร เพราะไม่เคยมีการวิเคราะห์และติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาอย่างจริงจังแต่อย่างใด

6. มหาวิทยาลัยไม่ได้มีเป้าประสงค์ที่จะสร้างสำนึกต่อส่วนรวม และการปกครอง
แบบประชาธิปไตยแก่นักศึกษาเลย

7. ในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษานั้น มหาวิทยาลัยขาดการพิจารณา
ความต้องการและงบประมาณในการดำเนินการ

ผู้ที่ศึกษาเป้าประสงค์ของสถาบันการศึกษา โดยใช้เครื่องมือศึกษาเป้าประสงค์
(Institutional Goals Inventory) เป็นหลักอีกคนหนึ่งคือ โรแลนด์ (Roland,
1974 : 6485-A) โดยศึกษาเป้าประสงค์ในปัจจุบันและอนาคต (The Present and
Preferred Institutional Goals) ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยเอกชน 3 แห่ง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. เป้าประสงค์ปัจจุบันและเป้าประสงค์ในอนาคตมีความแตกต่างกัน

2. วิทยาลัยที่ก้าวหน้าที่สุด ทั้งผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับ
กับเป้าประสงค์ของวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน

3. แม้ว่าวิทยาลัยทั้ง 3 แห่งเป็นวิทยาลัยของศาสนา แต่เป้าประสงค์ด้านการ
เน้นให้เกิดศรัทธาในศาสนาอยู่ในระดับต่ำมาก

4. ส่วนใหญ่เห็นว่าวิทยาลัยควรมีเป้าประสงค์ด้านชุมชนให้มากที่สุด

ฟาร์เบอร์ (Farber, 1975 : 5851-A) ได้ทำการศึกษาคัลยา ๆ กับโรแลนด์
แต่เขาศึกษาเป้าประสงค์จริงกับเป้าประสงค์อุดมคติ (Real and Ideal Goals) ของ
สถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตร 2 ปี กับ 4 ปี ในมลรัฐนิเจอร์ซี โดยศึกษาจาก ผู้บริหาร

อาจารย์ และนักศึกษา ขอบข่ายของเป้าประสงค์ที่ฟาร์เบอร์ศึกษาแคลงมาอีก คือ ศึกษาเฉพาะเป้าประสงค์ 8 ประการเท่านั้น ได้แก่ ด้านความเป็นผู้มีความจริงใจ ความเป็นผู้ไม่รู้ ความเป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง ความเป็นผู้ชายชึ่งในศิลปวัฒนธรรม ความมีสมรรถภาพในวิชาชีพ ความเป็นผู้สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างดี ความมีส่วนในความสำเร็จและรับใช้ชุมชน และความมุ่งหมายด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย ผลการศึกษาของฟาร์เบอร์ พบว่า

1. เป้าประสงค์ในปัจจุบันและอนาคตไม่สอดคล้องกันเลย ทั้งในกลุ่มสถาบันที่เปิดสอน 2 ปี และสถาบันที่เปิดสอน 4 ปี

2. การจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ก. ในสถาบันที่เปิดสอน 4 ปี

เป้าประสงค์จริง เน้นด้านความเป็นผู้มีจริงใจ ความเป็นผู้ไม่รู้ ความเป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง

เป้าประสงค์ในอุดมคติ เน้นด้านความเป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง การปกครองแบบประชาธิปไตย ความมีสมรรถภาพในวิชาชีพ

ข. ในสถาบันที่เปิดสอน 2 ปี

เป้าประสงค์จริง เน้นด้านความมีสมรรถภาพในวิชาชีพ ความเป็นผู้สามารถในการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ความเป็นผู้มีจริงใจ

เป้าประสงค์ในอุดมคติ เน้นด้านความเป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง ความมีสมรรถภาพในวิชาชีพ และการมีการปกครองแบบประชาธิปไตย

กรอสส์ (Gross, 1968 : 29-30) ได้ทำการศึกษาเป้าประสงค์และกำลังทางวิชาการของมหาวิทยาลัย (University Goals and Academic Power) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยที่ยังไม่ประสบปัญหาเอก 68 แห่งของสหรัฐอเมริกา ขอบข่ายความมุ่งหมายที่ศึกษามี 47 ประการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เป้าประสงค์ด้านผลผลิต (Output Goals) และเป้าประสงค์ด้านการสนับสนุนผลผลิต (Support Goals) ผลการศึกษาปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน ดังนี้

1. เป้าประสงค์ด้านการประกันสิทธิเสรีภาพทางวิชาการ ของคณาจารย์
2. เป้าประสงค์ด้านการปรับปรุงแผนการเรียนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ
3. นักศึกษาควรมีความสามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางวิชาการ และควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ด้านการวิจัยมากกว่าที่เป็นอยู่

ในปีต่อมา กรอสส์ (Gross, 1968 : 34) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนด เป้าประสงค์ของสถาบันการศึกษา กับการดำเนินการบริหารภายในสถาบันนั้น ปรากฏว่า การกำหนด เป้าประสงค์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการดำเนินการบริหารภายในสถาบัน

ปีเตอร์สัน (Peterson, 1973 : 3-6) ได้ทำการศึกษาเป้าประสงค์ของการอุดมศึกษา (Higher Education) ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแคลิฟอร์เนียต่อไป เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม Institutional Goals Inventory ของสำนักทดสอบทางการศึกษา (Educational Testing Service) ซึ่งจำแนกความมุ่งหมายเป็น 20 ประการ แบ่งเป็น 2 ด้านคือ เป้าประสงค์ด้านผลผลิต (Outcome Goals) กับ เป้าประสงค์ด้านกระบวนการผลิต (Process Goals) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร และสมาชิกในชุมชนรอบ ๆ สถาบัน ผลการศึกษา ปรากฏว่า

1. ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันในการให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ที่ว่า บัณฑิตจะต้องเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ และการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นในสถาบันจะต้องมาก่อน เป้าประสงค์อื่น
2. สถาบันอุดมศึกษา ควรตั้งเป้าประสงค์ที่จะปรับปรุงสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไว้อย่างชัดเจน
3. ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในสถาบันระดับกลาง นักศึกษาให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ด้านเสรีภาพมากกว่ากลุ่มอื่น และนักศึกษาเห็นว่าเสรีภาพในสถาบันที่มีอยู่น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

4. ในด้านการบริหารผู้บริหารยอมรับถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ความแตกต่างระหว่างเป้าประสงค์ด้านนี้ในปัจจุบันและอนาคตมีมากในกลุ่มนักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร และสมาชิกในชุมชนตามลำดับ

เบลทราน (Beltran, 1975 : 5840-A) ได้ทำการศึกษาเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันและอนาคต (Perceived and Preferred Goals) โดยจะศึกษาจากสภามหาวิทยาลัย ผู้บริหาร และอาจารย์ ของมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งในรัฐมิชิแกน เพื่อที่จะนำมาทบทวนเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบบสอบถามที่เบลทรานใช้ทั้งหมดมี 40 ข้อ แต่ละข้อแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ เป้าประสงค์ที่เป็นในปัจจุบัน (Perceived Goals) และเป้าประสงค์ที่คิดว่าควรจะเป็นในอนาคต (Preferred Goals) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ผลการศึกษาของเบลทรานปรากฏว่า

1. เป้าประสงค์ด้านการสอน การวิจัย การบริการชุมชน ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าควรจะได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมและบอกแนวทางให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหาร อาจารย์ และสภามหาวิทยาลัย มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความสำคัญของเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย

3. บุคลากรฝ่ายวิชาการให้ความสำคัญในเป้าประสงค์ในอนาคตสูงกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ๆ

นอกเหนือจากนี้ เบลทรานได้ยกปัญหาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ 6 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางด้าน เพศ วุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ จะมีผลต่อความเห็นเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยหรือไม่

2. กลุ่มอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เช่น แผนกทะเบียน ผู้ปกครอง-นักศึกษา ผู้นำชุมชน และอาจารย์ที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทัศนะเรื่องเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยต่างกันอย่างไร

3. มหาวิทยาลัยจะนำเป้าประสงค์ที่ได้จากทัศนะต่าง ๆ กันเหล่านี้มาผสมผสาน และกำหนด เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยให้ชัดเจนได้ด้วยวิธีใด

4. เป็นไปได้หรือไม่ที่มหาวิทยาลัยจะกำหนดบทบาทด้านการสอน การวิจัย การบริการสังคม และการวิเคราะห์ชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน และมหาวิทยาลัยของรัฐและของ เอกชนจะกำหนด เป้าประสงค์ต่างกันหรือ

5. มีองค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้อาจารย์มีความเห็น เรื่อง เป้าประสงค์ของสถาบัน แยกต่างไปจากบุคลากรกลุ่มอื่น

ผู้ที่ใช้เครื่องมือ (Institutional Goals Inventory) เป็นแนวทางในการวิจัยอีกคนหนึ่งก็คือ ฮาร์ทลีย์ (Hartley, 1976 : 830-A) โดยศึกษาจากนักศึกษา ระดับปริญญาตรีปีที่ 3 และปีที่ 4 ระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารของมหาวิทยาลัย วิชาการศึกษามหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียสเตท เมื่อปี ค.ศ. 1975

ความมุ่งหมายในการศึกษาริธีนี้ก็คือเพื่อที่จะทราบว่ากลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีความเห็นเกี่ยวกับเป้าประสงค์ในสถาบันของตนอย่างไร เพื่อนำผลอันนี้มาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและโครงการในการจัดการศึกษาต่อไป ผลการศึกษาพบว่า

1. มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเป้าประสงค์ในปัจจุบัน และเป้าประสงค์ในอนาคต
 2. แต่ละกลุ่มให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ด้านต่าง ๆ แยกต่างกัน
 3. ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นไม่สอดคล้องกันในความมุ่งหมายแต่ละด้าน
- งานวิจัยในประเทศไทย

รณรงค์ พุทธิชินริน (รณรงค์ พุทธิชินริน, 2520) ได้ทำการศึกษาความมุ่งหมายของการฝึกหัดครูตามทัศนะของนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารในกลุ่มวิทยาลัยครุภาคใต้ โดยใช้เครื่องมือสอบถามเป้าประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา (Institutional Goals Inventory) ของสำนักทดสอบทางการศึกษา (Educational Testing Service) ประกอบด้วยข้อกำหนด 80 ข้อ โดยครอบคลุมเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาออก

เป็น 2 ด้าน คือ ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการผลิตด้วยการใช้ X และ B (ในการจัดลำดับ) T-test และ Simple Correlation ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ด้านต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

1.1 นักศึกษาให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูในปัจจุบัน แต่ละด้านตามลำดับสูงสุด ดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง เป็นผู้มีความพร้อมที่จะศึกษาคือในระดับสูงขึ้นไป เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ เป็นผู้มีสมรรถภาพในวิชาชีพ มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง การมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน การจัดหาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม ความมีเสรีในสถานศึกษา เป็นผู้มีมนุษยธรรม มีการตรวจสอบ ประเมินโครงการในการจัดการศึกษา การปกครองแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นนักวิเคราะห์และพัฒนาสังคม เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ในศิลปวัฒนธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี การอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร เป็นผู้มีศรัทธาในศาสนา มีน้ำใจรักความเป็นธรรม มีสำนึกในการรับผิดชอบต่อการรับใช้สังคม เป็นผู้สามารถในการทำวิจัยตามอัตภาพ

1.2 นักศึกษาให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูที่ควรจะเป็นในอนาคตแต่ละด้านตามลำดับสูงสุด ไปถึงค่าสุดดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสมรรถภาพในวิชาชีพ เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง การปกครองแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ เป็นนักวิเคราะห์และพัฒนาสังคม การมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างดี การจัดหาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม เป็นผู้มีความพร้อมที่จะศึกษาคือในระดับสูงขึ้นไป เป็นผู้มนุษยธรรม มีการตรวจสอบประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษา มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อการใช้สังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร (ลำดับเดียวกัน) มีน้ำใจรักความเป็นธรรม เป็นผู้สามารถทำวิจัยตามอัตภาพ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ในศิลปวัฒนธรรม ความมีเสรีภาพในสถานศึกษา เป็นผู้มีศรัทธาในศาสนา

1.3 อาจารย์ให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูในปัจจุบันแต่ละด้านตามลำดับสูงสุด ไปถึงลำดับค่าสุด ดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง เป็นผู้มีความ

ชายซึ่งในศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้มีความพร้อมที่จะไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป เป็นผู้มีศรัทธา ในศาสนา เป็นผู้มีมนุษยธรรม ความมีเสรีภาพในสถานศึกษา สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ได้อย่างดี มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในวิชาชีพ การจัดสภาพ แวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม การมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน การ ปกครองแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง การอยู่ ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร มีการตรวจสอบประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษา มีสำนึกรับผิดชอบต่อการรับใช้สังคม เป็นนักวิเคราะห์และพัฒนาสังคม มีน้ำใจรักความเป็น ธรรม เป็นผู้มีความสามารถทำวิจัยตามอัธยาศัย

1.4 อาจารย์ให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูที่ควรจะเป็น ในอนาคตแต่ละด้านตามลำดับสูงสุดไปถึงต่ำสุด ดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในวิชาชีพ เป็นผู้ ใฝ่รู้อยู่เสมอ เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง เป็นผู้มีมนุษยธรรม สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างดี มีการตรวจสอบประเมินผลโครงการในการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม การมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียน การสอน และการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร (ลำดับเดียวกัน) เป็นนักวิเคราะห์ และพัฒนาสังคม มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อการรับ ใช้สังคม การปกครองแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นผู้มีความพร้อมที่จะศึกษาต่อใน ระดับสูงขึ้นไป เป็นผู้มีความสามารถทำวิจัยตามอัธยาศัย มีน้ำใจรักความเป็นธรรม เป็นผู้ มีความซื่อสัตย์ในศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้มีศรัทธาในศาสนา ความมีเสรีภาพในสถานศึกษา

1.5 ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูในปัจจุบันแต่ละ ด้านตามลำดับ สูงสุด ไปถึงลำดับต่ำสุดดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง เป็นผู้มีความพร้อม ที่จะไปศึกษาต่อในระดับ สูงขึ้นไป เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ในศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้มีศรัทธาในศาสนา มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ มีมนุษยธรรม เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในวิชาชีพ การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม การ อยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร เป็นนักวิเคราะห์และพัฒนา สังคม มีสำนึกในความรับ - รับผิดชอบต่อการรับใช้สังคม มีน้ำใจรักความเป็นธรรม เป็นผู้สามารถทำวิจัยตามอัธยาศัย

1.6 ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่เป้าประสงค์ของการฝึกหัดครูที่ควรจะเป็น

ที่กำลังดำเนินอยู่ ในปัจจุบันและเป้าหมายที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรจะทำในอนาคต การรวมความเห็นและความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่างประเภทกัน แม้จะเป็นการสร้างความปลอดภัยเกี่ยวกับเป้าหมายที่กำหนดไปบ้างก็ตาม แต่ก็พอที่จะทำให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นช่องทางในการกำหนดเป้าหมายได้ตามสมควร

ในการศึกษาเป้าหมายของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสำรวจชื่อ Institutional Goals Inventory จัดสร้างโดย Educational Testing Service สหรัฐอเมริกา ในแบบสำรวจนี้ได้จัดหมวดของเป้าหมาย 3 หมวดคือ

1. หมวดเป้าหมายเกี่ยวกับผลผลิต (Outcome Goals)
2. หมวดเป้าหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน (Process Goals)
3. หมวดเป้าหมายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Goals)

ซึ่งเป้าหมายที่ไม่สามารถจัดเข้าใน 2 หมวดต้น จากการวิจัยพบว่า

1. ลำดับความสำคัญของเป้าหมายที่คณะศึกษาศาสตร์ กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ เห็นว่า คณะให้ความสำคัญแก่เป้าหมายไม่ว่าจะเป็น เป้าหมายของผลผลิตทางกระบวนการในการดำเนินงาน เป้าหมายเบ็ดเตล็ดแล้วแล้วแต่อยู่ในระดับต่ำถึงขั้นปานกลางเท่านั้น

2. สำหรับในอนาคต กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคณะศึกษาศาสตร์ ควรจะให้ความสำคัญแก่แต่ละเป้าหมายในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกเป้าหมาย

เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเห็นได้ว่า คณะศึกษาศาสตร์แห่งนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหรือเพิ่มความสำคัญแก่แต่ละเป้าหมายในสัดส่วนที่สูงทั้งนั้น แต่ควรที่จะจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายสำหรับคณะศึกษาศาสตร์ จำแนกตามกลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้

ก. เป้าหมายเกี่ยวกับผลผลิต (Outcome Goals)

1. การเน้นด้านสติปัญญา (Intellectual Orientation) หมายถึง การสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนและงานที่ใช้ปัญญา เช่น การค้นคว้างานวิจัย และวิธี

ในอนาคตแต่ละด้าน ตามลำดับสูงสุดไปถึงลำดับต่ำสุดดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีความสามารถในวิชาชีพ เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเอง มีน้ำใจรักความเป็นธรรม เป็นผู้มีความรู้อย่างแท้จริง การอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นระหว่างบุคลากร เป็นผู้มีมนุษยธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างดี มีการศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการตรวจสอบประเมินโครงการในการจัดการศึกษา เป็นนักวิเคราะห์และพัฒนาสังคม การมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีสำนึกในการรับผิดชอบต่อการรับใช้สังคม เป็นผู้สามารถทำวิจัยตามอัตภาพ เป็นผู้มีความพร้อมที่จะไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป เป็นผู้มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้มีศรัทธาในศาสนา การปกครองแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เหมาะสม ความมีเสรีภาพในสถานศึกษา

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในเป้าประสงค์ปัจจุบัน นักศึกษาและอาจารย์ อาจารย์และผู้บริหาร มีความเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารและนักศึกษามีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเป้าประสงค์ที่ควรจะเป็นในอนาคตนั้น นักศึกษาและอาจารย์ อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารและนักศึกษามีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเป้าประสงค์ด้านผลผลิต ส่วนเป้าประสงค์ด้านกระบวนการผลิตไม่มีความแตกต่างกัน

3. ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์ด้านผลผลิตและด้านกระบวนการผลิต พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในเป้าประสงค์ปัจจุบัน และเป้าประสงค์ที่ควรจะเป็นในอนาคตในทุกกลุ่มตัวอย่าง

ในปี พ.ศ. 2520 อินทร์ ศรีคุณ (2520) ได้ทำการศึกษาเรื่องเป้าหมายของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร 10 คน อาจารย์ 31 คน นักศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัย 96 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 ปีสุดท้าย จำนวน 134 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way Analysis of Variance) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ (The Pennsylvania State University) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในความเห็นของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ประเภท ทั้งในส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมาย

การแก้ปัญหาความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ความสามารถในการ
เรียนด้วยตนเอง และการอุทิศตนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตแก่นักศึกษา

2. พัฒนาการเฉพาะบุคคล (Individual Personal Development)

หมายถึง การช่วยให้นักศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายและวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายใน
ชีวิตของตนเอง เสริมสร้างคุณค่าและความเชื่อมั่นในตนเอง

3. มนุษยธรรม ความห่วงใย (Humanism / Altruism) หมายถึง

มุ่งส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้มีความเข้าใจ ยอมรับนับถือในวัฒนธรรมอื่น ๆ อุทิศตนเพื่อ
สันติภาพของโลก รับรู้ในความสำคัญของจริยธรรมร่วมสมัย และมีความห่วงใยในสวัสดิภาพ
ของมวลมนุษยชาติ

4. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (Public Service) หมายถึง

การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการวางแผนการกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับ สังคมและ
สิ่งแวดล้อม ให้บริการของสถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหลักของสังคมและสิ่งแวดล้อม ผิก-
อบรมประชาชนในท้องถิ่นที่ด้อยโอกาสในการศึกษา และตอบสนองต่อความสำคัญของการวางแผน
การศึกษาทั้งระดับภาพและระดับชาติ

5. การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น (Meeting Local Needs)

หมายถึง การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของชุมชน ผึกกำลังคนในท้องถิ่น
และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

6. การเตรียมการด้านวิชาชีพ (Vocational Preparation) หมายถึง

การจัดหลักสูตรวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสได้ฝึกฝนอบรมและวางแผนอาชีพของตน

7. การพัฒนาการด้านวิชาการ (Academic Development) ซึ่งได้แก่

การช่วยให้นักศึกษา มีความรู้พื้นฐานอย่างดี มีความรู้ลึกซึ้งอย่างน้อยหนึ่งสาขาวิชา และมี
ความสามารถศึกษาต่อได้

8. การวิจารณ์สังคม (Social Criticism / Activism) ที่ไม่เหมาะ

สมช่วยให้นักศึกษาให้เรียนรู้วิธีการเปลี่ยนแปลงสังคม และเข้าไปดำเนินการเพื่อการเปลี่ยน-
แปลงขั้นพื้นฐานในสังคม

9. การวิจัย (Research) หมายถึง การสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ให้ความช่วยเหลือในการวิจัยแก่หน่วยงานนอกสถานศึกษา ทำการวิจัยพื้นฐานในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ และสังคมศาสตร์ และการขยายขอบเขตความรู้ การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์

10. การจัดบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะมีการเรียนระดับสูงขึ้นและการศึกษาค้นคว้าในระดับสูง (Advanced Learning) ของครู อาจารย์ นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น

11. ความสำนึกในวัฒนธรรมและศิลปะ (Cultural/ Aesthetic Awareness) หมายถึง การกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะมากขึ้น

ข. เป้าหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน (Process Goals)

1. บรรยากาศในการทำงาน (Community) หมายถึง การรักษาสภาพหรือบรรยากาศในการที่อาจารย์อุทิศตนเพื่อสวัสดิภาพของสถานศึกษา มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกันอย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง ชัดแย้งกันอย่างเป็นมิตรและเปิดเผยและมีความเชื่อใจกันและกันระหว่างนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหาร

2. สภาพแวดล้อมทางสติปัญญาและสุนทรียภาพ (Intellectual/ Aesthetic Environment) หมายถึง การจัดให้มีรายการทางวัฒนธรรม จัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จะเพิ่มปัญญาและวัฒนธรรม จัดบรรยากาศให้อาจารย์และนักศึกษามีโอกาสพบกันได้อย่างเป็นกันเอง สร้างสถานศึกษาให้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งแห่งปัญญาอย่างแท้จริง

3. นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การยอมรับและยึดถือนวัตกรรมเสมือนวิถีชีวิตของสถานศึกษา โดยการส่งเสริมให้มีการนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร ตลอดจนการทดลองวิธีการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ

4. การตรวจสอบงานและประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง การลงทุน

ทางการศึกษาใด ๆ สถานศึกษาจะพิจารณาเลือกดำเนินการในโครงการที่มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบประสิทธิภาพของโครงการได้ และมีหลักฐานที่สามารถแสดงได้เด่นชัดว่าสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายเพียงใด

5. การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratic Governance)

หมายถึง การสนับสนุนการนำแนวคิดการปกครองแบบประชาธิปไตย มาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา เช่น การกระจายอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการ พยายามให้นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในสถานศึกษา ให้โอกาสบุคคลต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการวินิจฉัยในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง และจัดการปกครองในรูปแบบที่ทุกคนในสถานศึกษามีโอกาสเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม

6. เสรีภาพ (Freedom) หมายถึง การปกป้องสิทธิของอาจารย์ในการ

เสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับบุคคลหรือสถาบัน หรือองค์การใดในห้องเรียน ไม่จำกัดสิทธิของอาจารย์ และนักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองนอกสถานศึกษา และประกันเสรีภาพของอาจารย์และนักศึกษาในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง

ค. เป้าหมายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Goals)

1. จัดให้มีการวางแผนงานทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวสำหรับสถานศึกษา
2. พยายามรักษาสภาพที่มีอิสรภาพในการดำเนินการในส่วนที่มีสัมพันธ์กับรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาล
3. จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือเหตุการณ์สำหรับนักศึกษา
4. การจัดตั้งเป้าหมายของสถานศึกษาจะพยายามใช้ความคิดเห็นของบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มากที่สุด
5. สร้างบรรยากาศให้ทุกคนเห็นว่าการประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างมีระบบ เป็นวิถีชีวิตของสถานศึกษา
6. รักษาชื่อเสียงหรือดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับนับถือในวงวิชาการหรือในวงสถาบันอุดมศึกษาระดับเดียวกัน

7. ในการวางแผนงานของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
8. จะสนับสนุนความเป็นเยี่ยมในการกี่ยวระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน
9. จะถือเป็นหน้าที่ในอันที่จะทำการชี้แจง ดีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ จุดมุ่งหมายและภารกิจของสถานศึกษาให้บุคคลภายนอกได้ทราบ

อนันต์ ศรีโสภณ (อนันต์ ศรีโสภณ, 2522) ได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาองค์ประกอบที่สำคัญของจุดมุ่งหมายมหาวิทยาลัยในประเทศไทยทั้งที่เป็นปัจจุบันและที่คาดหวังว่าจะเป็น และการจัดลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายเหล่านั้น โดยศึกษาข้อมูลจากทัศนระของกลุ่มตัวอย่างอันได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มนิสิต ซึ่งสุ่มมาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศทั้งของรัฐบาลและเอกชน เป็นจำนวน 1,122 คน โดยเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบ สอบถาม เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยประกอบด้วยคำถาม 84 ข้อ ซึ่งครอบคลุมจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปทั้งหมด คำถามต่าง ๆ เหล่านี้ แบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมายด้านผลผลิต และจุดมุ่งหมายด้านกระบวนการผลิต ซึ่งมีความเชื่อมั่น 82% ผลการวิจัยพบว่า ทัศนระของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันแตกต่างจากทัศนระที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายตามที่ควรจะเป็น อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 และเห็นว่ามหาวิทยาลัยในปัจจุบันให้ลำดับความสำคัญแก่จุดมุ่งหมายด้านผลผลิต และจุดมุ่งหมายด้านกระบวนการผลิต อยู่ในลำดับต่ำกว่าปานกลางเท่านั้น สำหรับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยที่ควรจะเป็น หรืออนาคตนั้นตามทัศนระของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่ามหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญแก่จุดมุ่งหมายในลำดับมากถึงมากที่สุดทุกจุดมุ่งหมาย สำหรับทัศนระของกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์และกลุ่มนิสิตที่มีต่อจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยนั้น กลุ่มทั้งสามมีความเห็นสอดคล้องกันในการให้ลำดับความสำคัญแก่จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไม่ว่าจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันหรือควรจะเป็นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของจุดมุ่งหมายมหาวิทยาลัยทั้ง 84 ข้อ นั้น พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. ความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม
3. สร้างบรรยากาศทางวิชาการ
4. มีเสรีภาพทางวิชาการ
5. มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง
6. มีความซบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม
7. มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม
8. สร้างบรรยากาศในการริเริ่มกระทำสิ่งใหม่ ๆ

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่าเป้าประสงค์ของสถาบัน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดนโยบายของมหาวิทยาลัย เป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้บริหาร และช่วยในการวางแผนงานและโครงการต่าง ๆ จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อสถาบันอุดมศึกษา การตรวจสอบเป้าประสงค์ของการศึกษาไม่ว่าในระดับใดก็ตาม เป็นเรื่องที่มีโอกาสจะเลยได้

พัฒนาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีฐานะ เป็นสถาบันอุดมศึกษาประเภท "มหาวิทยาลัย" ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 และได้ดำเนินบทบาทในฐานะดังกล่าวมาตลอดระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2529) เป็นเวลา 69 ปี ระหว่างความเป็นมาอันยาวนานนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีเป้าประสงค์หลัก ๆ ในการดำเนินการกิจในแต่ละยุค แต่ละสมัยที่แตกต่างกันไปในแต่ละจุดเน้น ดังนี้

พ.ศ. 2459 - 2503 (ช่วงก่อนแผน 1)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีที่มาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ดังข้อความเมื่อเริ่มต้นประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า

"จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้มีวิวัฒนาการมาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

โรงเรียนแห่งนี้มีกำเนิดสืบมาจากโรงเรียนมหาดเล็ก ซึ่งในชั้นแรกเป็นสำนักฝึกหัดข้าราชการฝ่ายพลเรือนนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2442”

(ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2459-2509, 2510 : 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สืบทอดจุดมุ่งหมายของสำนักฝึกหัดข้าราชการฝ่ายพลเรือน โดยผลิตบุคคลเข้ารับราชการตามกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ในส่วนราชการทั่ว ๆ ไปเรื่อยมา มีข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับ สิบเจ็ดปีภายหลังการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ เมื่อ พ.ศ. 2471 สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ได้มีบันทึกพระดำริเกี่ยวกับการจัดมหาวิทยาลัยความตอนหนึ่งว่า “ขอเสนอความเห็นว่าจะจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดได้บ้าง เพื่อให้มหาวิทยาลัยนี้เป็นมหาวิทยาลัยจริง ๆ และให้มีกิจการกว้างขวางออกไปอีก” และเพื่อที่มหาวิทยาลัยจะประพฤติน้ำหนักที่เข้าใจกันว่าเป็นกิจของมหาวิทยาลัย รัฐบาลจะต้องให้การรมลิตพิเศษแก่มหาวิทยาลัย ก. ทำการค้นคว้าหาความจริงในทางธรรม และในทางวิทยาศาสตร์ได้โดยสะดวก ด้วยความปกป้องรักษาของรัฐบาล ข. นำความรู้และความคิดที่สอดส่องมาได้นี้มาแพร่หลายสอนกุลบุตรด้วยความมุ่งหมายให้แก่ประโยชน์แก่บ้านเมือง และแก่โลก ค. ทำการสอบไล่และประสาทปริญญาแก่ผู้สอบไล่ได้” (จรัส สุวรรณเวลา สุชาดา ชินะจิตร์ สุภาพรรณ ณ บางช้าง เพชรฯ ภูริวัฒน์ 2528, 1-2) อย่างไรก็ตาม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังคงดำเนินภารกิจที่เน้นหนักในด้านการผลิตข้าราชการ บนพื้นฐานของการถ่ายทอดวิชาความรู้จากตะวันตกมาสู่บัณฑิต โดยยังไม่เห็นความสำคัญของการผลิตวิชาความรู้ขึ้นมาเอง

พ.ศ. 2504-2509 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 1)

ในช่วงนี้เริ่มมีแรงผลักดันจากภายนอก เป็นอิทธิพลในการดำเนินการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกของประเทศไทย กำหนดให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มุ่งผลิตวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแขนงวิชาที่เป็นความต้องการเร่งด่วน ดังนั้นจึงเกิดการขยายการผลิตในสาขาดังกล่าวอย่างมาก ส่วนในสาขาสังคมศาสตร์นั้น ถือว่าไม่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร บัณฑิตในสาขาวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ถูกผลิตออกไปเพื่อให้งานได้ จึงต้อง

เน้นความรู้ลึก เฉพาะวิชาการและวิชาชีพของตน มากกว่าความเป็นนักคิดที่รู้กว้าง ซึ่งควรจะ
เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามความคิดเห็นของชาวมหาวิทยาลัยในขณะนั้น ทั้งนี้ด้วย
สาเหตุของการที่มหาวิทยาลัยถูกกำหนดให้จัดการศึกษาให้สอดคล้องและสนองกับความต้องการ
ทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังหลักการและเหตุผลของแผนตอนหนึ่งที่เขียนไว้ว่า “โครงการ
พัฒนาเศรษฐกิจ 2504-2509 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิได้มุ่งที่จะพัฒนาสถาบันการศึกษา
ชั้นสูงแห่งหนึ่งตามอุดมคติของนักการศึกษา แต่มุ่งปรับสถาบันของชาติแห่งนี้ ให้อยู่ในฐานะที่จะ
สนองความต้องการของเศรษฐกิจของชาติได้โดยแท้จริง” (โครงการพัฒนาเศรษฐกิจจุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย 2504-2509, 2503 : 2002) นอกจากนั้นในช่วงนี้เริ่มมีการเน้น
บัณฑิตศึกษา โดยจัดให้มีบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมีฐานะเทียบเท่าคณะ

พ.ศ. 2510-2514 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 2)

ช่วงนี้เริ่มมีแนวคิดในการทบทวนภารกิจของมหาวิทยาลัย มีความชัดเจนว่าจุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย เน้นวิชาการที่แท้จริงและครบวง-
จรมีการบุกเบิกแสวงหาความรู้โดย เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยและการปรับวิทยาการให้เหมาะ-
สม (จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, 2528 : 37) นอกจากนั้นจากการสัมมนาเรื่อง การบริ-
หารมหาวิทยาลัย ซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2513 ยังได้มีการ
เสนอเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล (สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐ-
มนตรี, 2513 : 39-40) จนข้อเสนอนี้ในที่สุดเมื่อมีการปฏิบัติคือ การจัดตั้งทบวงมหาวิทยา-
ลัยของรัฐใน พ.ศ. 2516 จากแนวคิดใหม่ ๆ ในช่วงนี้นั้นมหาวิทยาลัยได้เริ่มปรับตัวในฐานะ
มหาวิทยาลัยในอุดมคติมากขึ้น เริ่มด้วยการรกร่างปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นตัว
กำหนดคุณสมบัติของนิสิต และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาทั่วไปได้รับการ
เน้นมากขึ้น เริ่มส่งเสริมบทบาทการวิจัย โดยก่อตั้งทุนวิจัย รัชดาภิเษกสมโภช (จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิจัย, 2528 : 28) และเริ่มมีสถาบันประชากรศาสตร์ เป็นสถาบันวิจัย-
แห่งแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การผลิตบัณฑิตก็ยังเป็นจุดเน้นที่สำคัญมีการจัดตั้งคณะ-
แพทยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และเริ่มมีการจัดการเรียนการ-
สอนภาคสมทบขึ้นในช่วงนี้ด้วย

พ.ศ. 2515-2519 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 3)

เริ่มมีแนวคิดของความพยายามในการพัฒนาให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ คือ นอกจากจะสมบูรณ์ด้วยภารกิจ 4 ด้าน สมบูรณ์ด้วยระดับวุฒิที่เปิดสอนแล้ว ยังต้องสมบูรณ์ด้วยองค์ประกอบทางสาขาวิชาที่ครบถ้วน (วิจิตร ศรีสอ้าน ในการสัมภาษณ์เรื่อง การวางแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามความคาดหวัง, 2528) การปรับตัวของมหาวิทยาลัยในช่วงนี้ เริ่มมีอิทธิพลจากผลกระทบของแนวคิดทางสังคมและการเมือง จะเห็นได้ชัดเจนจากแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 3 มีโครงการใหม่ ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ และการมุ่งสู่สังคม/ชุมชนมากขึ้น เช่น โครงการจัดตั้งคณะเกษตรศาสตร์ โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ โครงการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการจัดตั้งสถาบันไทยศึกษา โครงการจัดตั้งสถาบันเอเชียศึกษา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กองแผนงาน 2520 : 16) แนวโน้มของการส่งเสริมการวิจัย เริ่มชัดเจนมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการจัดตั้งสถาบันวิจัยขึ้น 3 สถาบัน คือ สถาบันวิจัยสังคม สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ เน้นการวิจัยตามปัญหาและเน้นการศึกษาเชิงสหสาขาวิชา (interdisciplinary) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2525 : ข)

พ.ศ. 2520-2524 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 4)

เป็นช่วงที่มหาวิทยาลัย เริ่มให้ความสำคัญกับบัณฑิตศึกษาและการวิจัยมากขึ้น โดยได้กำหนดการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้ใกล้เคียงกับแผน 3 แต่อาจจะเพิ่มขึ้นบ้างในบางสาขาที่มีความต้องการสูง เปิดโอกาสขยายตัวในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโท และปริญญาเอกอย่างเต็มที่ทั้งในด้านจำนวนบัณฑิตและจำนวนสาขาวิชา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526 ข : 2/5) จัดตั้งฝ่ายวิจัย (ตามข้อเสนอของสภาคณาจารย์) เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานอธิการบดี เพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบายวิจัย ดูแล ดำเนินการทุนวิจัยต่าง ๆ และเพื่อเชื่อมโยงประสานงานวิจัยกับคณะและสถาบันวิจัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2526 ข : 3/11) เริ่มจัดสรรงบประมาณผลประโยชน์ เป็นทุนอุดหนุน เพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ (ทุน 5 ล้านบาท) สำหรับการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศในโครงการวิจัยของคณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยชุดต่าง ๆ (Task Force) และสำหรับการเสริม

รากฐานการวิจัย (Unit cell) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิจัย, 2528 : 31) นอกจากนั้นในระยะนี้ได้มีการจัดระบบสนับสนุนงานวิจัย และบัณฑิตศึกษาให้สมบูรณ์ขึ้น โดยได้จัดตั้งสถาบันวิทยบริการและสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ขึ้นด้วย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2525 : ค) อย่างไรก็ตามจากการประเมินผลแผนพัฒนา ระยะที่ 4 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่า การดำเนินงานด้านบัณฑิตศึกษายังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนมาก งบประมาณเพื่อสนับสนุนการวิจัยในส่วนของสถาบันวิจัยก็ไม่ได้ตามเป้าหมาย แต่การผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีสอดคล้องกับ เป้าหมาย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2526 ข: 3/1-3/2) และก็ยังมิใช่อภิปรายกันว่าการรวมห้องสมุดมาเป็นสถาบันวิทยบริการนั้น เอื้อต่อการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา และการวิจัยมากนักเพียงไร สรุปได้ว่าภาพของจุฬาในช่วงนี้เน้นการเรียนการสอนหรือการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรียังเป็นจุดเน้นที่สำคัญ แม้จะมีนโยบายเน้นบัณฑิตศึกษาก็ตาม

พ.ศ. 2525-2529 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 5)

เป็นช่วงที่จุฬาให้ความสำคัญกับการวิจัยมากขึ้นอย่างชัดเจน ถึงกับมีการกำหนดนโยบายการวิจัยในแผนพัฒนาระยะที่ 5 ไว้ว่า "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตระหนักว่าการวิจัยจะต้องควบคู่ไปกับการผลิตบัณฑิต จึงกำหนดให้การวิจัยมีความสำคัญทัดเทียมกับการผลิตบัณฑิต" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2527 จ:16) กำหนดนโยบายเร่งปรับปรุงขยายบัณฑิตศึกษาทั้งปริมาณและคุณภาพ ระดับปริญญาตรีให้คงจำนวนไว้ให้ใกล้เคียงกับการผลิตในแผนฯ 4 เป็นนโยบายหลักของมหาวิทยาลัยในระยะนี้ ในทางปฏิบัติปรากฏว่าได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เอื้อต่อการพัฒนางานวิจัยและบัณฑิตศึกษา อาทิ สถาบันเอเชีย ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์รัฐวิสาหกิจ ในหมู่คณาจารย์ภายใน ได้มีการอภิปรายกันทั้งในประเด็นที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับการที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการวิจัยเทียบเท่าการผลิตบัณฑิต กล่าวคือ เกรงว่าคณาจารย์จะหันเหไปทำวิจัยกันหมด (เพราะได้ผลตอบแทนสูงกว่า) จนไม่มีใครสนใจงานสอน (ซึ่งได้รับการตีค่าน้ำหนักน้อยในการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ) ตลอดจนงานอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นยังมีข้ออภิปรายที่แสดงให้เห็นปัญหาและอุปสรรคในการที่มหาวิทยาลัยไม่สามารถพัฒนางานวิจัยให้ทัดเทียมการผลิตบัณฑิตได้ตามนโยบาย กล่าวคือ พบว่านิสิตบัณฑิตศึกษายังไม่เป็นที่กำลังสำคัญในการวิจัยใน

มหาวิทยาลัย การวิจัยของนิสิตไม่อยู่ในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยของมหาวิทยาลัย และไม่สัมพันธ์กับงานวิจัยของอาจารย์ ในหมู่อาจารย์เองได้มีการแยกการวิจัยออกจากการเรียนการสอน ในกลุ่มผู้ทำวิจัยพบอุปสรรคในเรื่องขาดแคลนผู้ช่วยวิจัยและธุรการ ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสม ตลอดจนขาดแหล่งข้อมูลประกอบการค้นคว้าวิจัย จากประเด็นเหล่านี้จึงได้มีแนวคิดที่น่าสังเกต ซึ่งได้เสนอไว้ว่า แม้จะกำหนดในแผนฯ 5 ให้การผลิตความรู้เป็นหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัย เทียบเท่าการผลิตบัณฑิต แนวคิดนี้ยังต้องการเวลาอีกมากจึงจะมีผลในทางปฏิบัติจริงทั้งในระดับบริหารและอาจารย์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองแผนงาน, 2526 ก : 25)

พ.ศ. 2530-2534 (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 6)

ในช่วงนี้ชัดเจนว่ากลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัย และกลุ่มนักคิด (think tank) มุ่งกำหนดสถานภาพตัวเอง เป็นมหาวิทยาลัยวิจัย มีการกำหนดนโยบายเพื่อลดการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรีลง หันทรัพยากรไปผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษามากขึ้น โดยถือว่าบัณฑิตศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญตัวหนึ่งในการนำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปสู่มหาวิทยาลัยวิจัย กำหนดนโยบายลดการผลิตบัณฑิตในสาขาสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ลงและ เร่งการผลิตบัณฑิตในสาขาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของประเทศมากขึ้น ในหมู่อาจารย์ภายในยังสับสนกับแนวนโยบาย ยังมีกรอบที่หาข้อยุติไม่ได้ ในรูปแบบหรือคุณลักษณะของมหาวิทยาลัยวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับการผลิตบัณฑิต ผลดีผลเสียของการมุ่งสู่ทิศทางมหาวิทยาลัยวิจัย รูปแบบการทำงานของอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย และอื่น ๆ ฯลฯ (การประชุมโต๊ะกลม เรื่อง มหาวิทยาลัยวิจัยตามความคาดหวัง : กรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เทปคasset) ในช่วงนี้จึงเห็นได้ว่าแนวนโยบายในระดับสูงนั้นกำหนดชัดเจนว่าเพื่อความ เป็นมหาวิทยาลัยที่แท้จริงในอุดมคติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวิจัยแน่นอน แต่เนื่องจากยังขาดกลยุทธ์ในการปฏิบัติ ขาดแผนปฏิบัติงานที่กำหนดได้อย่างรัดกุม เป็นที่ยอมรับอย่างเห็นพ้องต้องกันในหมู่ประชากรส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อผลักดันให้มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งเป็นสถานภาพใหม่ขององค์การที่ทำให้ผู้อยู่ในองค์การไม่แน่ใจ และวิตกต่อพฤติกรรมของเขาเองที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับความมุ่งหวังในอนาคตขององค์การ ซึ่งได้มีการเสนอแนวคิดจากกลุ่ม

นักคิดและกลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ปรับการบริหารภายในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ระบบบริหารการเงิน ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบริหารวิชาการ และโครงสร้างองค์กร ฯลฯ ให้เอื้อต่อการพัฒนามหาวิทยาลัย แต่ก็เป็นเพียงแนวคิดของคนจำนวนหนึ่งเท่านั้น มหาวิทยาลัยจะต้องศึกษาหาแนวทางซึ่งเป็นแนวคิดที่อาจารย์ส่วนใหญ่ยอมรับ ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์คือสังคมภายนอกมหาวิทยาลัยด้วยต่อไป เพื่อมหาวิทยาลัยจะได้กำหนดโครงการดำเนินการได้ชัดเจน

ขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย